

A *Vidimus enim stellam eius...* kötetel a fiatal kutatók és doktoranduszok második nemzetközi teológuskonferenciáján elhangzott előadások írott összefoglalóit, a fiatal kutatók tanulmányait tarthatja kezében az olvasó.

A Doktoranduszok Országos Szövetségének Teológiai Tudományos Osztálya 2010-ben jött létre. Azért, hogy egyrészt a különböző területeken doktoráló teológusoknak, másrészt a teológia iránt érdeklődő, de más szakterületeken képzett kutatóknak lehetőséget nyújtson tudományos munkájuk megismertetésére olyan légkörben, amely közösségteremtő erejével egymás gondolkodásának kölcsönös megismerését is lehetővé teszi.

A második nemzetközi teológuskonferenciára, amelyet egyben a 2011-es év legnagyobb hazai doktoranduszkonferenciájaként is jegyeznek, 2011. október 14. és 16. között került sor a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán. A konferenciára külföldről – például Kanadából, Ukrajnából stb. – és belsőldről egyaránt érkeztek résztvevők, és a teológia mellett különböző szakterületeket is képviseltek a doktorálni kívánó hallgatók.

Ez a sokszínűség tükröződik a kiadványban is, a kötet 64 előadás írott változatát foglalja magában. A kötetet Szávay László szerkesztette, és a L'Harmattan Kiadó és a Károli Gáspár Református Egyetem adta ki még 2011-ben, Budapesten. A könyv olyan, mint egy tarka mezei csokor. Ahogy a mezei virágokat a

gyűjtőhelyük – a mezők frissessége és szabadsága – egy csokorba köti, és az erdők, rétek illata belengi, úgy rendeli a kötet színes egységét adó fejezeteket a különböző tanulmányok egy irányba mutatása egymás mellé. A címadó bibliai idézet, a „Vidimus enim stellam eius...”, azaz a „Láttuk csillagát napkeleten...” (Mt. 2,2), azt a Betlehemi csillagot idézi meg, amely a bibliai kor embereinek a figyelmét hívta fel, fókuszálta a megszületett Megváltóra, és arra a magatartásra utal, amellyel a napkeleti bölcsek reagáltak a csillag megjelenésére: láttak és elindultak.

A latin *Vidimus enim stellam eius...* címválasztás a későbbi időszakok egységes latin nyelvhasználatát is eszünkbe juttatja, ez a nyelv fogta össze egykor a világot. És ahogy a latin nyelv ezt megtette és az összetartozást erősítette, a Betlehemi csillag, az evangélium örömezene ugyanúgy összefogja a népeket. Korokon átívelő hídként. Ennek az üzenetnek egységes, ámbar színes hírvivője ez a könyv is. A kötet jellemzője, hogy rövid, könnyen emészthető tanulmányok gyűjteménye. Értéke, hogy a szerzők választott témájukat alaposan körbejárják, és így bennünket, érdeklődő vagy éppen választ kereső olvasókat színvonalas olvasmányhoz juttatnak. Miként már a konferencián – ahol párhuzamos szekciókban zajlottak az előadások – a teológia mellett más szakterületek kutatási eredményei is elhangzottak, a könyvben ezek a tudományágak (pl. a nyelvtudomány, a

művészettörténet, a politikatudomány stb.) ugyanúgy megjelennek. Ez lehetővé teszi, hogy egy-egy szakterület aktuális témakörébe bepillantást nyerjünk és az új kutatási eredményekről első kézből értesüljünk, továbbá azt is, hogy a kötet tanulmányai közül érdeklődésünk szerint szemezgessünk. Már a tartalomjegyzék sem hagy kétséget, a választék bőséges. A kötet első fejezetében Jánossy Imre teológiai tanár Barth Károllyal – a múlt század meghatározó protestáns teológusával – való kapcsolatáról olvashatunk. A további oldalakon pedig egyháztörténeti, kultúrtörténeti vagy zenetörténeti tanulmányok mellett pasztorálpszichológiai vizsgálatokkal foglalkozó írásokat, bibliai szövegelemzéseket, irodalomtörténeti érdekességeket. Olyanokat, mint például a *Liszt Ferenc egyházzenejének protestáns vonatkozásai*, a *Lazaristák és reformkatolicizmus a 18. századi Magyarországon* vagy a *Bibliafordítás szóban és írásban a Kódexek korában és a Vallás és költészet a XIX. század derekán – Madách és Kierkegard* című írások.

Több tanulmány időben egymástól távol áll, de egyben sejtelmesnek tűnő történelmi korokat is átölel. A dolgozatok e korokról olyan epizódokat tárnak fel előttünk, amelyek az adott kor történéseinek összefüggéseit vagy szereplőinek motivációit is megértetik velünk. Ilyen például a *Tanácsköztársaság és Messiás*, a *Pataki István (1650 K. – 1706 K.)*, a „haldokló Erdély” lelkészársadalmának reprezentatív alakja vagy az *Antonio Possevino vicarius generális, XIII. Gergely pápa diplomatájának moszkvai küldetése* című tanulmány.

Nem csak a szerzők között találunk külhoniakat, de a tanulmányok közt is

szép számmal határon túli magyar vonatkozásúakat. Az egyik szerző például Varga Imre felvidéki református püspök munkásságával foglalkozik, a másik a kárpátaljai református iskolák helyzetét taglalja az 1920 és 1928 közötti időszakban, vagy ilyen a most említett, a „haldokló Erdély” lelkészársadalmáról írott dolgozat is.

A könyvben tematikus beosztás nincs, a kötetet a szerzők neve szerint, azaz a nevek ábécésorrendjében szerkesztették. A tematizálást azonban, önkéntelenül is, fejben megteesszük. A színes írásokat csoportba szedhetjük – a már fent említett – szaktudományok szerint, de csoportosíthatjuk témakörök vagy aktualitások alapján is. A *parlamenti pulpitus mint szószék* tanulmány azt a kérdést fessegeti, hogy politizálhat-e a keresztyén ember. De iszlám-keresztyén kapcsolatokról is szólnak írások, például az *Iszlám-keresztény dialógusok Boldog II. János Pál pápa és Allahsükiür Pashazade* vezetésével.

A szintén e témakörbe sorolható *Iszlám, laicitás, republikanizmus – kortárs viták Franciaországban* tanulmány pedig már égető vallási, társadalmi kérdéseket érint: „Nincs egységes európai, de még egységes nemzeti szintű válasz sem arra, hogy mi a vallás, a hit, az egyházak szerepe a modern társadalomban. Ráadásul a hit és a vallás vitatott kérdéséhez nemrég egy új problematika is társult. Az elmúlt évtizedek (muzulmán) bevándorlási hulláma számos nyugat-európai országban okoz kisebb-nagyobb társadalmi feszültségeket.”

Több dolgozat a nevelés, a lelkigondozás, a spiritualitás témakörébe tartozik. Ezek közül a *Spiritualitás és lelki-*

gondozás szerzője társadalmunkról precíz helyzetképet ad, idézem: „Vajon elmondható-e mai társadalmunkról, hogy elvallástalanodott? Való igaz, hogy tömegek távolodtak el az egyháztól, és a keresztyén tartalmak is kiestek a gondolkodásból. Ugyanakkor az emberek érdeklődése a végső valóság iránt, és a spirituálisra való igény nem csökkent. Nem véletlen a nagy érdeklődés az ezotéria és a különféle vallásos színezetű eszmék, a misztikus tartalmú történetek iránt. Újabbban a tudomány, a pszichológia területén is egyre jelentősebbé válik egy újabb lélektani irányzat: a transzperszonális pszichológia, amelyben fontos szerep jut a spiritualitásnak.”

A *Keresztyén gyökerű európai társadalmak hanyatlása az ószövetségi antropológia felől* tanulmány is ezzel a kérdéskörrel szinkronizál, mélyebbre, a gyökerekig ásva. A szerző hitet téve fogalmazza meg, hogy „az ember önmeghatározása csak Isten felől lehetséges és valóságos”, és „az ember istenképűsége az Isten által átruházott felelősség, feladat és képviselő”. A társadalmi bajok okáról merészen mondja ki, hogy az ember Krisztus-központú társadalom felépítése helyett, amelynek lehetőségét Európa „ajándékba kapta Istentől”, fokozatosan az embert helyezi a középpontba, és ezzel mellőzi Istent. És így „az európai társadalmak a Szentírásban kijelentett Istennel való fokozatos kapcsolatvesztés eredményeként láncreakcióban, egymással összefüggve, számos területen kölcsönhatást kialakítva indultak el a hanyatlás útján. Ez most már egyértelműen kimondható, sőt az idő előre haladtával eszkalálódni is fog. Az európai társadalmak a legalapvetőbb ószövetségi antro-

pológia összefoglalójában meghatározott kijelentéseket sem tudják mind inkább maguknak vallani. *Nagy kérdés, hogy az egyre inkább kialakuló lelki, szellemi, ideológiai vákuumot meg tudják-e az európai társadalmak tölteni – pontosabban újratölteni Jézus Krisztus evangéliumával?”*

Bízom benne, hogy igen. Addig, amíg ilyen és ehhez hasonló kötetek megjelennek, hihetjük, hogy ha az égbolton a Betlehemi csillag ragyogását hamis csillagok csillogása próbálja is elhomályosítani, a szívekben ez nem lehetséges. Ott nem tehető meg. Mert mindazokban, akik egyszer már látták, felfedezték a „Csillagot” és hallották az örömuzenetét, a fény nem alszik ki. De ennek ellenére ezt a tüzet is táplálni kell. A kötet bibliai szövegelemzése jó példák arra, hogy honnét és hogyan meríthetünk lelki muníciót, erőt. A Bibliából. *A Bűn és büntetés a TANACH-ban és a rabbinikus hagyományban* vagy *a Megsértette-e Jáél a vendégszeretet szokásának ókori konvencióit?* tanulmányok az exegézis remek példái. Ha szánunk elég időt arra, hogy eszervezzük, de a kötet többi exegetáinak is a tanulmányait figyelmesen végig olvassuk, akkor ők nemcsak egy szövegelemzésen vezetnek végig bennünket, hanem rájövünk, hogy egy „izgalmas” folyamaton is. És arra is, hogy a Biblia üzenetének felfedezése és megértése nagyszerű – semmi mással nem pótolható – szellemi kaland. A konferenciakötetet mindenkinek csak ajánlhatom! Tehát: „Tolle et lege!” ■

Szávay László (szerk., 2011):
Vidimus enim stellam eius...

Bp., L'Harmattan Kiadó és Károli Gáspár
Református Egyetem. 563 o.

(A kötetben olvasható a KSH Könyvtár munkatársa,
Pfuscher Emese tanulmánya is – a szerk.)